

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

AVIZ

**privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul
funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea
obligației constituționale de promulgare a unor legi**

(Sesizarea nr.194f/2018)

CHIȘINĂU

10 decembrie 2018

AVIZ PRIVIND CONSTATAREA CIRCUMSTANTELOR CARE JUSTIFICĂ
INTERIMATUL FUNCȚIEI DE PREȘEDINTE AL REPUBLICII MOLDOVA

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Igor DOLEA,
dlui Victor POPA,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Marcel Lupu, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă pe 7 decembrie 2018
și înregistrată pe aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următorul aviz:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională pe 7 decembrie 2018 de către domnii Andrian Candu și Serghei Sîrbu, deputați în Parlamentul Republicii Moldova, în baza prevederilor articolelor 4 alin. (1) lit. f) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 4 alin. (1) lit. f) și 38 alin. (1) din Codul jurisdicției constituționale și 135 alin. (1) lit. f) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 28 din 17 octombrie 2017.

2. Autorii sesizării i-au solicitat Curții Constituționale:

„1. Constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru asigurarea exercitării atribuțiilor constituționale în scopul promulgării următoarelor legi:

- Legea nr. 203 din 4 octombrie 2018 pentru modificarea articolului 111 al Codului muncii;

- Legea nr. 151 din 4 octombrie 2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil;

- Codul serviciilor media audiovizuale, adoptat prin Legea nr. 174 din 8 noiembrie 2018;

- Legea nr. 219 din 8 noiembrie 2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri;

- Legea nr. 220 din 8 noiembrie 2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

2. Instituirea interimatului funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea atribuțiilor constituționale în scopul promulgării legilor menționate.”

AVIZ PRIVIND CONSTATAREA CIRCUMSTANȚELOR CARE JUSTIFICĂ
INTERIMATUL FUNCȚIEI DE PREȘEDINTE AL REPUBLICII MOLDOVA

3. Curtea a decis să examineze admisibilitatea împreună cu fondul cauzei.

4. La ședința publică a Curții, sesizarea a fost susținută de către dl deputat Serghei Sîrbu. Președintele Republicii Moldova a fost reprezentat de către dl Maxim Lebedinschi, consilier în domeniul juridic și al relațiilor instituționale, reprezentant al Președintelui Republicii Moldova în relațiile cu Parlamentul și Guvernul. Guvernul a fost reprezentat de către dl Eduard Serbenco, secretar de stat în cadrul Ministerului Justiției.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

5. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 91 Interimatul funcției

„Dacă funcția de Președinte al Republicii Moldova devine vacantă sau dacă Președintele este demis ori dacă se află în imposibilitatea temporară de a-și exercita atribuțiile, interimatul se asigură, în ordine, de Președintele Parlamentului sau de Primul-ministru.”

Articolul 93 Promulgarea legilor

„(1) Președintele Republicii Moldova promulgă legile.

(2) Președintele Republicii Moldova este în drept, în cazul în care are obiecții asupra unei legi, să o trimită, în termen de cel mult două săptămâni, spre reexaminare, Parlamentului. În cazul în care Parlamentul își menține hotărârea adoptată anterior, Președintele promulgă legea.”

Articolul 135 Atribuțiile

„(1) Curtea Constituțională:

[...]”

f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau **interimatul funcției de Președinte**, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;”

ÎN FAPT

a) Omisiunea promulgării Legii nr. 203 din 4 octombrie 2018 pentru modificarea articolului 111 al Codului muncii

6. Pe 28 aprilie 2017, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 75 pentru completarea articolului 111 din Codul muncii și a trimis această lege Președintelui Republicii Moldova pentru promulgare. Prin scrisoarea nr. 01/1-06-58/1 din 30 mai 2017, Președintele a refuzat promulgarea legii și a trimis-o Parlamentului spre reexaminare.

7. Pe 4 octombrie 2018, Parlamentul și-a menținut hotărârea adoptată anterior și a votat în mod repetat legea menționată, acesteia fiindu-i atribuit un alt număr (*i.e.* Legea nr. 203 din 4 octombrie 2018). Pe 12 noiembrie 2018, legea a fost trimisă în mod repetat la promulgare.

8. Pe 26 noiembrie 2018, fără a promulga legea votată în mod repetat, Președintele Republicii Moldova a sesizat Curtea Constituțională și i-a solicitat controlul constituționalității Legii nr. 203 din 4 octombrie 2018 pentru modificarea articolului 111 din Codul muncii. Pe 29 noiembrie 2018, Curtea a declarat inadmisibilă această sesizare.

9. Până la momentul depunerii sesizării privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției, Președintele Republicii Moldova nu a promulgat această lege.

b) Omisiunea promulgării Legii nr. 151 din 4 octombrie 2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil

10. Pe 20 iulie 2018, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 151 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil și a trimis-o Președintelui Republicii Moldova pentru promulgare. Prin scrisoarea nr. 01/1-06-84 din 8 august 2018, Președintele a refuzat promulgarea legii și a trimis-o Parlamentului spre reexaminare.

11. Pe 4 octombrie 2018, Parlamentul și-a menținut hotărârea adoptată anterior și a votat în mod repetat Legea nr. 151 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil. Pe 12 noiembrie 2018, legea a fost trimisă în mod repetat la promulgare.

12. Pe 26 noiembrie 2018, fără a promulga legea votată în mod repetat, Președintele Republicii Moldova a sesizat Curtea Constituțională și i-a solicitat controlul constituționalității Legii nr. 151 din 4 octombrie 2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil. Pe 29 noiembrie 2018, Curtea a declarat inadmisibilă această sesizare.

13. Până la momentul depunerii sesizării privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției, Președintele Republicii Moldova nu a promulgat această lege.

AVIZ PRIVIND CONSTATAREA CIRCUMSTANTELOR CARE JUSTIFICĂ
INTERIMATUL FUNCȚIEI DE PREȘEDINTE AL REPUBLICII MOLDOVA

*c) Omisiunea promulgării Codului serviciilor media audiovizuale,
adoptat prin Legea nr. 174 din 8 noiembrie 2018*

14. Pe 18 octombrie 2018, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 174 privind Codul serviciilor media audiovizuale și a trimis această lege Președintelui Republicii Moldova pentru promulgare. Prin scrisoarea nr. 01/1-06-99 din 2 noiembrie 2018, Președintele a refuzat promulgarea legii și a trimis-o Parlamentului spre reexaminare.

15. Pe 8 noiembrie 2018, Parlamentul și-a menținut hotărârea adoptată anterior și a votat în mod repetat Legea nr. 174 privind Codul serviciilor media audiovizuale. Pe 12 noiembrie 2018, Legea a fost trimisă în mod repetat la promulgare.

16. Pe 26 noiembrie 2018, fără a promulga legea votată în mod repetat, Președintele Republicii Moldova a sesizat Curtea Constituțională și i-a solicitat controlul constituționalității Legii nr. 174 privind Codul serviciilor media audiovizuale. Pe 29 noiembrie 2018, Curtea a declarat inadmisibilă această sesizare.

17. Până la momentul depunerii sesizării privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției, Președintele Republicii Moldova nu a promulgat această lege.

*d) Omisiunea promulgării Legii nr. 219 din 8 noiembrie 2018 cu privire
la Inspectoratul General de Carabinieri și a Legii nr. 220 din 8
noiembrie 2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.*

18. Pe 25 octombrie 2018, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 219 din 8 noiembrie 2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri și Legea nr. 220 din 8 noiembrie 2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Parlamentul a trimis aceste legi către Președintele Republicii Moldova pentru promulgare. Prin scrisoarea nr. 01/1-06-98 din 2 noiembrie 2018, Președintele a refuzat promulgarea legilor și le-a trimis Parlamentului spre reexaminare.

19. Pe 8 noiembrie 2018, Parlamentul a votat în mod repetat Legea nr. 219 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri și Legea nr. 220 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Pe 12 noiembrie 2018, legile au fost trimise în mod repetat la promulgare.

20. Pe 26 noiembrie 2018, fără a promulga legile votate în mod repetat, Președintele Republicii Moldova a sesizat Curtea Constituțională și i-a solicitat controlul constituționalității legilor nr. 219 din 8 noiembrie 2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri și nr. 220 din 8 noiembrie 2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Pe 29 noiembrie 2018, Curtea a declarat inadmisibilă această sesizare.

21. Până la momentul depunerii sesizării privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției, Președintele Republicii Moldova nu a promulgat aceste legi.

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor sesizării

22. Autorii sesizării susțin că, prin omisiunea promulgării legilor care au fost votate din nou de către Parlament, Președintele și-a încălcat obligația constituțională prevăzută la articolul 93 alin. (2) din Constituție. De altfel, în cazul în care Parlamentul își menține hotărârea adoptată anterior, Președintele este obligat să promulge legea, indiferent dacă au fost sau nu avute în vedere obiecțiile sale.

23. Prin urmare, omisiunea Președintelui de a promulga legile votate în mod repetat de Parlament trebuie calificată ca o imposibilitate temporară a Președintelui de a-și exercita atribuțiile, fapt care justifică instituirea interimatului funcției de Președinte pentru asigurarea exercitării acestei obligații constituționale.

B. Argumentele autorităților

24. În cadrul ședinței publice a Curții, reprezentantul Președintelui Republicii Moldova a susținut că constatarea circumstanțelor care justifică instituirea interimatului funcției de Președinte al Republicii Moldova poate fi făcută în baza unei hotărâri a Parlamentului, semnată de către Președintele Parlamentului. Reprezentantul Președintelui Republicii Moldova a menționat că la caz lipsește hotărârea corespunzătoare a Parlamentului.

25. De asemenea, reprezentantul Președintelui a menționat că, în privința legilor care nu au fost promulgate există dubii de constituționalitate și, din acest motiv, Președintele a sesizat Curtea Constituțională în vederea exercitării controlului constituționalității legilor în discuție.

26. Reprezentantul Guvernului a susținut că, prin omisiunea promulgării legilor care au fost votate din nou de către Parlament, Președintele și-a încălcat obligația constituțională prevăzută la articolul 93 alin. (2) din Constituție. Acest fapt trebuie calificat ca o imposibilitate temporară a Președintelui de a-și exercita atribuțiile, fapt care justifică instituirea interimatului funcției.

C. Aprecierea Curții

27. Competența Curții Constituționale de a soluționa prezenta cauză este prevăzută de dispozițiile articolului 135 alin. (1) lit. f) din Constituție, potrivit cărora Curtea Constituțională constată circumstanțele care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova.

28. Curtea reține că, prin Hotărârea nr. 28 din 17 octombrie 2017, ea a stabilit că instituirea interimatului funcției provocat de refuzul de a executa una sau mai multe obligații constituționale și circumstanțele care

AVIZ PRIVIND CONSTATAREA CIRCUMSTANTELOR CARE JUSTIFICĂ
INTERIMATUL FUNCȚIEI DE PREȘEDINTE AL REPUBLICII MOLDOVA

justifică interimatul funcției de Președinte trebuie constatate în fiecare caz în parte de către Curtea Constituțională, în baza articolului 135 alin. (1) lit. f) din Constituție, la sesizarea subiectelor prevăzute de articolul 38 alineatele (1) și (2) lit. c) din Codul jurisdicției constituționale, în funcție de domeniul lor de competență.

29. Curtea constată că, în baza articolului 38 alin. (1) din Codul jurisdicției constituționale, deputații din Parlamentul Republicii Moldova au competența de a sesiza Curtea Constituțională. Această competență se manifestă inclusiv în materie de verificare a circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, în cazul refuzului de a executa una sau mai multe obligații constituționale.

30. Mai mult, Curtea subliniază că există o jurisprudență constantă prin care le-a recunoscut deputaților competența sesizării Curții, în asemenea cazuri (a se vedea ACC nr. 1 din 2 ianuarie 2018 și ACC nr. 4 din 24 septembrie 2018).

31. Prin urmare, Curtea va trece la examinarea fondului prezentei cauze.

32. Curtea observă că această sesizare privește:

(1) constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru asigurarea exercitării atribuțiilor constituționale în scopul promulgării Legii nr. 203 din 4 octombrie 2018 pentru modificarea articolului 111 al Codului muncii; a Legii nr. 151 din 4 octombrie 2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil; a Codului serviciilor media audiovizuale, adoptat prin Legea nr. 174 din 8 noiembrie 2018; a Legii nr. 219 din 8 noiembrie 2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri și a Legii nr. 220 din 8 noiembrie 2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

(2) instituirea interimatului funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea atribuțiilor constituționale în scopul promulgării legilor menționate.

33. Sub acest aspect, Curtea constată că, în baza articolului 93 alin. (2) din Constituție, Președintele Republicii Moldova i-a trimis Parlamentului spre reexaminare toate legile menționate *supra*. Parlamentul și-a menținut votul pentru aceste legi și, pe 12 noiembrie 2018, le-a trimis în mod repetat la promulgare. Pe 26 noiembrie 2018, Președintele Republicii Moldova a sesizat Curtea Constituțională și i-a solicitat controlul constituționalității legilor în discuție.

34. De la data la care Parlamentul a trimis în mod repetat legile pentru promulgare și până la momentul depunerii sesizării privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției, Președintele Republicii Moldova nu a promulgat aceste legi (*i.e.* 26 de zile). Astfel, cu privire la termene, Curtea a menționat în jurisprudența sa anterioară că Președintele este obligat să promulge legea adoptată de către Parlament în cel mult două săptămâni de la data înregistrării ei la Președinție, chiar și în cazul reexaminării ei la cererea Președintelui. Dispozițiile articolului 93 din Constituție sunt imperative, necondiționate și obligatorii atât pentru Președintele Republicii Moldova, cât și pentru Parlament (HCC nr. 23 din 9 iulie 1998).

AVIZ PRIVIND CONSTATAREA CIRCUMSTANTELOR CARE JUSTIFICĂ
INTERIMATUL FUNCȚIEI DE PREȘEDINTE AL REPUBLICII MOLDOVA

35. Curtea reamintește că, în cadrul procedurii de promulgare a legilor, Președintele Republicii Moldova beneficiază de prerogativa de a înainta obiecții în privința legii votate de Parlament o singură dată, însă nu are un drept de *veto* față de legea adoptată.

36. Având în vedere norma imperativă a articolului 93 din Constituție, eventuala sesizare în vederea exercitării controlului constituționalității legii, înainte de publicare, nu are incidență directă asupra procedurii de promulgare. Astfel, Președintele Republicii Moldova poate cere reexaminarea legii de către Parlament o singură dată. În cazul unui nou vot pozitiv, el este obligat să o promulge, chiar în eventualitatea existenței unor dubii cu privire la constituționalitatea legii adoptate (HCC nr. 9 din 14 februarie 2014, § 64).

37. Astfel, Curtea conchide că, deși a sesizat Curtea Constituțională, Președintele avea obligația constituțională de a promulga Legea nr. 203 din 4 octombrie 2018 pentru modificarea articolului 111 al Codului muncii; Legea nr. 151 din 4 octombrie 2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil; Codul serviciilor media audiovizuale, adoptat prin Legea nr. 174 din 8 noiembrie 2018; Legea nr. 219 din 8 noiembrie 2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri și Legea nr. 220 din 8 noiembrie 2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, chiar și în eventualitatea unor dubii cu privire la constituționalitatea acestora.

38. În asemenea condiții, Curtea constată că omisiunea Președintelui Republicii Moldova de a-și îndeplini obligația constituțională de promulgare a legilor în discuție, în privința cărora Parlamentul și-a menținut hotărârea adoptată anterior, constituie o încălcare a articolului 93 din Constituție.

39. Prin urmare, având în vedere faptul că Președintele a omis să-și îndeplinească obligația constituțională de promulgare a legilor în discuție, Curtea reține că, din perspectiva articolului 91 din Constituție, Președintele se află în imposibilitate temporară de a-și exercita atribuția în discuție, fapt care justifică instituirea interimatului funcției pentru asigurarea exercitării acestei obligații constituționale.

40. Totodată, Curtea reține că, potrivit articolului 91 din Constituție, în cazul în care Președintele Republicii Moldova se află în imposibilitate temporară de a-și exercita atribuțiile, interimatul se asigură de către Președintele Parlamentului sau de către Primul-ministru.

41. Astfel, în baza articolului 91 din Constituție, în ordinea exercitării interimatului, Președintele Parlamentului sau Prim-ministrul va emite, în calitate de Președinte interimar, decretele de promulgare a Legii nr. 203 din 4 octombrie 2018 pentru modificarea articolului 111 al Codului muncii; a Legii nr. 151 din 4 octombrie 2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil; a Codului serviciilor media audiovizuale, adoptat prin Legea nr. 174 din 8 noiembrie 2018; a Legii nr. 219 din 8 noiembrie 2018 cu privire la Inspectoratul General de

AVIZ PRIVIND CONSTATAREA CIRCUMSTANȚELOR CARE JUSTIFICĂ
INTERIMATUL FUNCȚIEI DE PREȘEDINTE AL REPUBLICII MOLDOVA

Carabinieri și a Legii nr. 220 din 8 noiembrie 2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

Din considerentele prezentate mai sus, în baza articolului 135 alin. (1) lit. f) din Constituție, Curtea Constituțională emite următorul

AVIZ:

1. Se constată ca circumstanță care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova în cadrul procedurii legislative omisiunea Președintelui de a-și îndeplini obligația constituțională de promulgare a Legii nr. 203 din 4 octombrie 2018 pentru modificarea articolului 111 al Codului muncii; a Legii nr. 151 din 4 octombrie 2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil; a Codului serviciilor media audiovizuale, adoptat prin Legea nr. 174 din 8 noiembrie 2018; a Legii nr. 219 din 8 noiembrie 2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri și a Legii nr. 220 din 8 noiembrie 2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, fapt care reprezintă, în sensul articolului 91 din Constituție, o imposibilitate temporară de exercitare a atribuțiilor sale în acest sens.

2. În baza articolului 91 din Constituție, potrivit ordinii exercitării interimatului, Președintele Parlamentului sau Prim-ministrul va emite, în calitate de Președinte interimar, decretele de promulgare a Legii nr. 203 din 4 octombrie 2018 pentru modificarea articolului 111 al Codului muncii; a Legii nr. 151 din 4 octombrie 2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil; a Codului serviciilor media audiovizuale, adoptat prin Legea nr. 174 din 8 noiembrie 2018; a Legii nr. 219 din 8 noiembrie 2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri și a Legii nr. 220 din 8 noiembrie 2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

3. Prezentul aviz este definitiv, nu poate fi supus niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

Chișinău, 10 decembrie 2018

ACC nr. 5

Dosarul nr. 194f/2018